PSIXOLOGIYADA ÓSPIRIMLERDE SHAXSLARARALIQ QATNASIQLARDI QÁLIPLESTIRIW BOYINSHA TRENINGLER

Turemuratova Aziza Begibaevna
Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti assistenti.
azizaturemuratova85@gmail.com
Abdurasulieva Kutlibike Idaytullaevna
Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti student.
Qayipbergenova Ayman Janabergenovna
Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti student.
Allambergenova Kundiz Juginisbay qizi
Berdaq atındaǵı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti student.
https://doi.org/10.5281/zenodo.17731438

Annotatsiya *Usı izertlewde tiykarınan psixologiya baǵdarında óspirimlerde shaxslar aralıq qatnasıqların qáliplestiriwde psixologiyalıq treninglerdi metodikalıq shólkemlestiriw boyınsha texnologiyalarınıń tiykarǵı áhmiyeti, psixologiyalıq treninglerdiń teoriyalıq tiykarları, psixologiyalıq talqılawlardan alınǵan maǵluwmatlar modeli hám mexanizmleri haqqında maǵluwmatlar keltiriledi. Sonday-aq, izertlewimiz dawamında óspirimlik dáwiriniń psixologiyalıq ózgeshelikleri, shaxslar aralıq qatnasıqlarda baqlanatuǵın psixologiyalıq ózgerisler, psixologiyalıq rawajlanıwınıń ámeliy basqıshları hám psixologiyalıq treningler járdeminde olardı analizlew procesleri haqqında talqılawlar keltiriledi.*

Gilt sózler: *Jas óspirimler tárbiyası, psixologiyalıq ózgerisler, kelispewshilik jaǵdayları, psixologiyalıq izertlewler, psixologiyalıq treningler, jaslar dúnyaqarası.*

Kirisiw

Psixologiya baǵdarında óspirimlerdiń shaxslar aralıq qatnasıqları qáliplesiwi procesleriniń sociallıq belsendiligi, kommunikativlik qábileti hám shaxslar aralıq qatnasıqlar nátiyjeliligine baylanıslı boladı. Ásirese, óspirimlik dáwiri baqlanatuǵin psixologiyalıq jaǵdaylardan biri bolǵan sociallastırıwdıń áhmiyetli basqıshı bolıp, onda óspirim jaslardıń kommunikativ kompetenciyası, interakcion xızmeti, óz ara baylanıs mádeniyatı qáliplesedi.

Psixologiya páninde óspirimler menen islewde psixologiyalıq treninglerdiń metodikalıq texnologiyaları yeń nátiyjeli psixologiyalıq metodlardan biri esaplanadi. Psixologiyalıq treningler óspirimlerdiń shaxslararalıq qatnasıqların qáliplestiriwde úlken áhmiyetke iye bolıp, tiykarınan jaslardıń kelispewshiliklerdi basqariwga járdem beredi. Sonday-aq, basqa shaxslar menen qarım-qatnas kónlikpelerin rawajlandırıwǵa, birgelikte islesiwge hám empatiya dárejesin arttırıwǵa xızmet etedi. Bul izertlewimizdiń áhmiyeti sonda, házirgi globallasıw dáwirinde óspirimlerdiń sociallıq-psixologiyalıq jaǵdayların esapqa alǵan halda, olardıń beyimlesiwi quramalasıp, olar arasında kommunikativ mashqalalar, agressivlik, qarım-qatnastan qashıw, adekvat emes ózin-ózi bahalaw sıyaqlı jaǵdaylardıń aldın alıw bolıp esaplanadı. Sonıń ushın zamanagóy psixologiyalıq treninglerdiń metodikaǵa tiykarlanǵan texnologiyaları óspirimlerde shaxslar aralıq qatnasıqlardı konstruktiv baǵdarǵa qáliplestiriwdiń tiykarǵı quralları esaplanadi.

Óspirimlik jasında psixologiyalıq rawajlanıwdıń eń áhmiyetli basqıshlarınan biri bul emocional tarawında keskin ózgerisler júz beriw jaǵdayları dep ataymız. Bunda óspirimlerde ózin-ózi ańlawdıń kúsheyiwi sıyaqlı jaǵdaylar júzege keledi. Bul jaǵdaylarda óspirimlerdiń dúnyaǵa kózqarasınıń qáliplesiwinde ózin-ózi bahalaw turaqlılıǵınıń qáliplesiw jaǵdayında kórinedi. Sonday-aq, sociallıq dárejeni belgilewge umtılıwǵa tırısatuǵın jaǵdaylar da baqlanadı.

Usı psixologiyalıq proceslerde bilip alıw múmkin, óspirim jaslarda teńleslerine qosılǵan halda topari qatnasıqları tásiriniń kúsheyiwi ortalıqtıń ózgeriwi sebebi sıpatında belgilep ótiwimiz múmkin boladı. Izertlewlerimiz dawamında óspirimlik dáwiri insan rawajlanıwınıń yeń quramalı psixologiyalıq ózgerisler júz beretuǵın jaǵday dep esaplaymiz. Bunda óspirimlerde baqlanatuǵın psixologiyalıq ózgerisleri jaǵdayları dinamikalıq hám qarama-qarsılıqqa bay basqıshlarınan ibarat boladı. Bul dáwirde óspirimniń ózin túsiniw, ǵárezsizlik seziminiń kúsheyiw jaǵdayları, teńlesler toparına qosılıwda fiziologiyalıq ózgerisler, jámiyette óz ornın tabıwda ózgelerdiń pikirlerin tıńlaw sıyaqlı psixologiyalıq procesleri aktiv túrde rawajlanadi.

Óspirimniń sociallıq turmısqa beyimlesiwi, bárinen burın, onıń shaxslar aralıq qatnasıqlardı qáliplestiriwi menen baylanıslı. Sebebi, óspirimlik jıllarında insannıń doslıq, topar birligi, sóylesiw mádeniyatı, empatiya jaǵdayı, sociallıq juwapkershilikke tiykarlanǵan jaǵdayı sıyaqlı sıpatları jaqsı rawajlanadı hám olar shaxslar aralıq qatnasıqlar dawamında bekkemlenedi.

Psixologiya pánindе shaxslar aralıq qatnasıqlar óspirimler ómirinde keń kólemdegi psixologiyalıq izertlewlerdiń orayında bolıp, olardıń dúzilisi, rawajlanıw basqıshları, sociallıq-psixologiyalıq jaǵdaylarına tiykarlanǵan faktorları hám de kelispewshiliklerdiń aldın alıw mexanizmleri analiz yetiledi. Óspirimlik dáwirinde psixologiyalıq ózgerislerge baylanıslı bolǵan qatnaslardıń qáliplesiwi bolsa jáne de kúshlirek psixologiyalıq qatnaslardı talap yetedi.

Óspirimlik dáwirinde insan dúnya qarasınıń qáliplesiw procesinde jámiyettiń belsendi aǵzası boliwdi úyrenedi. Psixologiya baǵdarında óspirimlerdiń shaxslar aralıq qatnasıqları qáliplesiwi processleriniń sociallıq belsendiligi, kommunikativlik qábileti hám shaxslar aralıq qatnasıqlar nátiyjeliligine baylanıslı boladı. Ásirese, óspirimlik dáwiri baqlanatuǵın psixologiyalıq jaǵdaylardan biri bolǵan sociallasıwdıń áhmiyetli basqıshı bolıp, onda óspirim jaslardıń kommunikativ kompetenciyası, interakcion xızmeti, óz ara baylanıs mádeniyatı qáliplesedi. Psixologiya pánindе jas óspirimler menen islewde psixologiyalıq treninglerdiń metodikalıq texnologiyaları eń nátiyjeli psixologiyalıq metodlardan biri esaplanadı.

Psixologiyalıq treningler jas óspirimlerdiń shaxslar aralıq qatnasıqların qáliplestiriwde úlken áhmietke ie bolıp, tiykarınan jaslardıń kelispewshiliklerdi basqarıwǵa járdem beredi.

Sonday-aq, basqa shaxslar menen qarım-qatnas kónlikpelerin rawajlandırıwǵa, birgelikte islewge hám empatiya dárejesin arttırıwǵa xızmet etedi. Bul izertlewimizdiń áhmiyeti sonda, házirgi globallasıw dáwirinde óspirimlerdiń sociallıq-psixologiyalıq jaǵdayların esapqa alǵan halda, olardıń beyimlesiwi quramalasıp, olar arasında kommunikativ mashqalalar, agressivlik, qatnasıqtan qashıw, adekvat emes ózin-ózi bahalaw sıyaqlı jaǵdaylardıń aldın alıw bolıp esaplanadı. Sonıń ushın zamanagóy psixologiyalıq treninglerdiń metodikaǵa tiykarlanǵan texnologiyaları óspirimlerde shaxslar aralıq qatnasıqlardı konstruktiv baǵdarda qáliplestiriwdiń tiykarǵı quralları esaplanadi. Óspirimlik jasında psixologiyalıq rawajlanıwdıń eń áhmiyetli basqıshlarınan biri bwl emocional tarawında keskin ózgerisler júz beriw jaǵdayları dep ataymız.

Bunda óspirimlerde ózin-ózi ańlawdıń kúsheyiwi sıyaqlı jaǵdaylar júzege keledi. Bul jaǵdaylarda óspirimlerdiń dúnyaǵa kózqarasınıń qáliplesiwinde ózin-ózi bahalaw turaqlılıǵınıń qáliplesiw jaǵdayında kórinedi. Sonday-aq, sociallıq dárejeni belgilewge umtılatuǵın jaǵdaylar da baqlanadı. Usı psixologiyalıq processlerde bilip alıw múmkin, óspirim jaslarda teńleslerine qosılǵan halda topar qatnasıqları tásiriniń kúsheyiwin ortalıqtıń ózgeriwi sebebi sıpatında belgilep ótiwimiz múmkin boladı. Izertlewlerimiz dawamında óspirimlik dáwiri insan rawajlanıwınıń eń quramalı psixologiyalıq ózgerisler júz beretuǵın jaǵday dep esaplaymız. Bunda óspirimlerde baqlanatuǵın psixologiyalıq ózgerisleri jaǵdayları dinamikalıq hám qarama-qarsılıqqa bay basqıshlardan ibarat boladı.

Bul dáwirde óspirimniń ózin túsiniw, ǵárezsizlik seziminiń kúsheyiw jaǵdayları, teńlesler toparına qosılıwda fiziologiyalıq ózgerisler, jámiyette óz ornın tabıwda ózgelerdiń pikirlerin tıńlaw sıyaqlı psixologiyalıq procesler aktiv túrde rawajlanadı. Óspirimniń sociallıq turmısqa beyimlesiwi, bárinen burın, onıń shaxslar aralıq qatnasıqlardı qáliplestiriwi menen baylanıslı.

Sebebi, óspirimlik jıllarında insannıń doslıq, topar birligi, sóylesiw mádeniyatı, empatiya jaǵdayı, sociallıq juwapkershilikke tiykarlanǵan jaǵdayı sıyaqlı sıpatları jaqsı rawajlanadı hám olar shaxslar aralıq qatnasıqlar dawamında bekkemlenedi.

Psixologiya páninde shaxslar aralıq qatnasıqlar óspirimler ómirinde keń kólemdegi psixologiyalıq izertlewlerdiń orayında bolıp, olardıń dúzilisi, rawajlanıw basqıshları, sociallıq-psixologiyalıq jaǵdaylarına tiykarlanǵan faktorları hám de kelispewshiliklerdiń aldın alıw mexanizmleri analiz yetiledi. Óspirimlik dáwirinde psixologiyalıq ózgerislerge baylanıslı bolǵan qatnaslardıń qáliplesiwi bolsa jáne de kúshlirek psixologiyalıq qatnaslardı talan etedi. Óspirimlik dáwirinde insan dúnya qarasınıń qáliplesiw procesinde jámiyettiń belsendi aǵzası bolıwdı úyrenedi.

Juwmaq

Juwmaqlap aytqanda, óspirimler ómirinde shaxslararalıq qatnasıqlardı duris qáliplestiriwde tiykarǵı qurallar sıpatında temperament, minez, psixologiyalıq qásiyetler, shańaraq ortalıǵı hám psixologiyalıq baqlaw sıyaqlı jaǵdaylarda óz-ara tásir usılına sáykes túrde shaxslararalıq qatnasıqlardıń qáliplesiwine sezilerli tásir kórsetedi. Sonday-aq, izertlew nátiyjelerine tiykarlanıp óspirimlerdiń óz náwbetinde psixologiyalıq rawajlanıwında shaxslar aralıq qatnaslardı analizlewde individual psixologiyalıq ózgesheliklerdi esapqa alıw áhmiyetli esaplanadi. Izertlewimizde tiykarlanǵan ámeliy usınıslar psixologlardıń analiz nátiyjeleri, oqıtıwshılardıń pikirleri hám túrli sociallıq sharayatlarda jas óspirimler menen isleytuǵın basqa qánigeler ushın bul maǵlıwmatlar paydalı bolıwı múmkin.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Turemuratova, Aziza, Rita Kurbanova, and Barno Saidboyeva. "EDUCATIONAL TRADITIONS IN SHAPING THE WORLDVIEW OF YOUNG PEOPLE IN FOLK PEDAGOGY." Modern Science and Research 2.10 (2023): 318-322.
2. Kurbanova, R. J., and B. E. Saidboeva. "MAKTAB VA OILADA ESTETIK TARBIYANI SHAKLLANTIRISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING AKSIOLOGIK DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISH." Inter education & global study 9 (2024): 114-121.
3. Jarasovna, Kurbanova Rita. "The Role of National Values in Shaping the Aesthetic Worldview of Schoolchildren." International Journal of Pedagogics 5.03 (2025): 55-58.
4. Turemuratova, Aziza, Zuxra Palvanova, and Laura Kazakbaeva. "RULES FOR THE TRAINER'S SELF-CONTROL WHEN CONDUCTING PSYCHOLOGICAL TRAINING." Modern Science and Research 4.6 (2025): 312-313.
5. Turemuratova, A. B. "TA’LIMDA PEDAGOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA O’QUVCHIYOSHLARNING KOLLOBORATIV KO’NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI." Inter education & global study 3.4 (2025): 242-250.
6. Jarilkapovich, Matjanov Aman. "Program Technology for Choosing an Effective Educational Methodology Based on Modern Pedagogical Research in The Educational System." CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS 6.02 (2025): 30-33.

7. Turemuratova, Aziza, Umida Uzakbaeva, and Dilafro‘z Nuriyeva. "BASIC CONCEPTS OF FAMILY PSYCHOLOGY AND OVERCOMING PSYCHOLOGICAL PROBLEMS." Modern Science and Research 4.4 (2025): 104-109.
8. Aziza, Turemuratova. "KONFLIKT VA UNING KELIB CHIQISH SABABLARI." Новости образования: исследование в XXI веке 3.32 (2025): 465-467.
9. Turemuratova, Aziza, Farog‘at Seytmambetova, and Nazokat Masharipova. "psixologik treninglarning uslubiy mummolari va kolloborativ ta’limda guruh muammolari." Modern Science and Research 4.4 (2025): 100-106.
10. Turemuratova, Aziza, Aynisa Jaqsimuratova, and Ramiza Mustapaeva. "SELF-CONTROL RULES OF A PSYCHOLOGIST-TRAINER." Modern Science and Research 4.4 (2025): 217-221.
11. Turemuratova, A., and B. Temirbekov. "Mustahkam oilani shakllantirishda yoshlarda naql-maqollardan foydalanishning tarbiyaviy-psixologik ahamiyati." (2022).
12. Jarilkapovich, Matjanov Aman. "The Role of Modern Education and The Teacher's Pedagogical Skills in The Application of Pedagogical Teaching Methods." International Journal of Pedagogics 5.04 (2025): 266-268.